Opstanak u dvadeset i prvom stoljeću

Uvod

Prije iznošenja i analize deklaracije “Opstanak u dvadeset i prvom stoljeću” neophodno je načiniti jedan uvod. Ovih dana je tajanstveni zakon života ljudi, ponovo, putem buđenja ljudske svijesti kod nekih istaknutih naučnika savremenog doba, usmjerio njihovu pažnju na pojavu izopačenosti identiteta ljudi prema obožavanju idola bogatstva, moći, užitka i autokratije, kako bi oni opomenuli na opasnost i ozbiljnost stanja koje, moguće je, u dvadeset i prvom vijeku, zahvati cijelo čovječanstvo. Može se reći da je rezultat ove konferencije ozbiljno upozorenje za sve ljude koje jasno kaže: O ljudi! Dignite se i uz ispravnu procjenu nauke, duhovnosti, vrijednosti i uravnoteženjem težnji ka materijalnom, moći i užitku, ne dozvolite da dvadeset i .prvo stoljeće bude posljednje stoljeće života čovjeka na ovoj planeti

Naime, od 10 do 15. septembra 1989. u Vankuveru u Kanadi organizovana konferencija i na njoj je učestvovao znatan broj velikih naučnika i svi oni su, jednoglasno, izdali Deklaraciju koja

se ovdje analizira. Ja sam, prvo, pažljivo proučio tekst Deklaracije, a zatim sam spomenuo ono .što sam zapazio o sadržaju Deklaracije

Znamo da se jedan od osnovnih uzroka opipljivih ili neopipljivih kulturnih nemira i stresova, i nemira koji su u vezi sa političkim, pravnim, moralnim i religijskim činjenicama, javio onda kada su neki autori prezentovali ozbiljno razdvajanje nauka od duhovnosti, vrijednosti i njihove uzvišene kulture. Ovaj uzrok jasno je uočljiv upravo u ovoj deklaraciji. Zbog toga je neophodno da mi cijelim bićem, ozbiljno uložimo napor u proučavanju izvještačenosti spomenute podjele. U ovom razumljivom naporu većina mislilaca i filozofa antropologa našeg doba, na Zapadu i Istoku, su uz nas jer su svi oni prihvatili činjenicu da je veoma opasno stanje u kome se našla planeta Zemlja. Jedan od najosnovnijih uzroka sigurno je upravo ovo razdvajanje između nauka i duhovnosti i vrijednosti koje je, ne tako davno, putem nekih plitkoumnih sa zanosom i ushićenjem, u smislu: "Da, i mi smo na polju ljudske spoznaje ponudili novu teoriju",[1] prezentovano ljudskim društvima. Time je prvo otvoren put za hedoniste, autokrate i moćnike, a zatim je uz njihovu pomoć i univerzitetske naivčine dovelo do faze sigurnog vjerovanja. Najbolji i najjasniji argument izvještačenosti i kratkovidnosti teoretičara razdvajanja je to da, ukoliko želimo odrediti najosnovniji činilac osjećaja besmisla života među njegovim društvenim činiocima, bez sumnje nećemo ništa drugo naći osim upravo činioca razdvajanja nauka od vrijednosti i duhovnosti. Svakako, ovo je jedna činjenica koja izvire iz zakona kategorične nužnosti. Kada se vrijednosti i duhovnosti tretiraju kao "moralni tabu" bez čvrstog dokaza i utemeljenosti na činjenicama, i sam život, slijedeći ga, neće biti ništa drugo do jedan "tabu" pun mučenja i tegoba.[2] Bez sumnje, sa onim poniženjima i uvredama koje su od strane egocentrika i njihovih sredstava učinjeni prema duhovnosti i vrijednostima, pretvaranje planete Zemlje u užareni motor ne treba da začuđuje - zapravo čudnije bi bilo da se to nije desilo - jer .svi naučni zakoni koji otkrivaju stvarni poredak svijeta bitka postali bi netačni

Mi ne znamo da li su ovi kvazimislioci nekada našli priliku da se zapitaju: Kakav se viši i jasniji argument od ovoga za naučnost duhovnosti i vrijednosti može zamisliti kada je nepoštivanje tih stvari (duhovnosti i vrijednosti) ljudski život suočilo sa najozbiljnijom opasnošću kojoj u historiji nema primjera i koja mu sada prijeti sa potpunim uništenjem? Istina je da je potreban izuzetan nemar i omamljenost da čovjek ne shvati da vatra spaljuje i samog čovjeka a zakon kauzaliteta .koji postoji između vatre i spaljivanja ne pravi razliku između pamuka i čovjeka

Potrebno je osvrnuti se na to da je argumentacija o prijetnji o nestanku čovjeka, za dokazivanje naučnosti nužne uzajamne veze između nepoštivanja vrijednosti i duhovnosti – od kojih su

najosnovnije: poštivanje ljudskog ugleda, dostojanstva i časti – i uništenja ljudi, da navedemo samo najočitiji primjer. Zapravo, ako želimo uzeti u obzir zakon uzajamne nužnosti od početka kolektivnog života ljudi na ovoj planeti, činjenica je da su do sada prava miliona ljudi i izuzetno značajnih civilizacija, postala pogažena upravo ovim zakonom nepoštivanja duhovnosti i vrijednosti ljudi. Moćnici i autokrate iskoristili su pojavu zaborava i neznanje većine ljudi o događajima iz prošlosti, tradicijama i zakonima koji su dominirali životom prošlih generacija ljudske vrste i svaki dan mogu iskorištavati činjenicu da "treba i dostoji" nemaju ništa sa .objektivnim životom, kako bi sebe postavili kao cilj, a druge ljude tretirali kao sredstvo

Moguće je da neko kaže: "Kakav je problem da se Zemlja i pretvori u pakleni motor? Sada kada se Zemlja – koja je nekada bila najbolje utočište za ljude – pretvorila u poprište natjecatelja u borbi za opstanak, i moćnici, u opijenosti i samozavaravanju, provode besmisleni život, a nemoćni, pod teškim teretom prirodnog života, samo trpe tegobe i ugnjetavanje, a zabluda i istina, dobro i loše izgubili su svoj smisao, pustite neka takva Zemlja što prije bude uništena i neka ne ostane traga od života koji je postao mučenje ljudi"! Ovo stanovište je utemeljeno na jednoj pažnje vrijednoj argumentaciji, ali činjenica da uništavanje predmeta problema nije isto što i otklanjanje problema, jači je, ljudskiji i primordijalniji argument od toga da planetu Zemlju prepuste njenom stanju, da se na njoj desi sve što je moguće od strane egocentrika i da se pravo okretanja posljednjeg lista historije čovjeka prepusti u ruke tih egocentrika. Ne zaboravljamo da su riječi: "Pustite neka svi ljudi budu uništeni.", bile odgovor jedne osobe na Einsteinovo (Ajnštajn) pitanje. Kada je Einstein toj osobi rekao: "Ako ovaj put započne rat, rezultirat će nestankom čovječanstva.", ta osoba je rekla: "Zašto ste vi zabrinuti za nestanak čovjeka?" Einstein joj je odgovorio: "Ta osoba je u svojoj nutrini mnogo patila, kalkulisala i nije ".došla do zaključka da bi mi tako odgovorila

Ako je govornik mislio na zadovoljstvo uništenjem ljudi zbog nemoći u prirodnom životu, iako postoji mogućnost aktiviranja zalaganja i truda s ciljem reguliranja sebičnosti i egocentrizama moćnika, onda zadovoljstvo riječima: "Pustite neka planeta Zemlja bude uništena!" predstavlja najveće samoubistvo, kojim se ne zadovoljava niti svijest samog čovjeka, niti Bog ljudi, a niti .osjetljiva svijest historije i drugog

.U nastavku ćemo pristupiti deklaraciji Konferencije u Vankuveru i njenoj analizi

Deklaracija iz Vankuvera o opstanku u dvadeset i prvom stoljeću

Opstanak planete Zemlje je postala jedna ozbiljna i hitna briga. Sadašnji uvjeti iziskuju da se u svim naučnim, kulturnim, ekonomskim i političkim segmentima poduzmu hitni koraci. Ovi uvjeti također iziskuju veću pozornost od strane svih pripadnika čovječanstva. Zajedno sa svim ljudima na planeti Zemlji trebamo pronaći zajednički motiv protiv zajedničkog neprijatelja. Svaki postupak koji zaprijeti ravnoteži naše okoline ili smanjuje naše naslijeđe za buduće generacije, naš je zajednički neprijatelj. Danas je ovaj motiv pretvoren u cilj Deklaracije iz .Vankuvera o opstanku

Čovječanstvo pred pitanjem opstanka

Naša planeta je nestabilna, ona je užareni motor u stanju stalne promjene. Prije oko četiri milijarde godina, započeo je život na površini planete Zemlje i razvio se u njenom okolišu – kome prijete iznenadne i nepredvidive promjene. Otkrivanje besplatne energije koja postoji u kamenom uglju i nafti (fosilnim gorivima) prije više od 200 godina, čovjeku je omogućilo da zagospodari cijelom površinom planete. U veoma kratkom vremenskom periodu, što je nevjerovatno, ljudska vrsta je bila najznačajniji činilac stvaranja promjena na nivou planete, bez .programa i bez razmišljanja

Vladavina čovjeka nad prirodom tokom historije donijela je teške i besprimjerne posljedice za :ljudsku vrstu

- Došlo je do ubrzanog povećanja rasta stanovništva u posljednjih 150 godina, od jedne na pet .milijardi. Taj rast je, u posljednjih 30-40 godina bio udvostručen

- U istom odnosu, povećanje upotrebe kamenog uglja i nafte uzrokovalo je zagađenost planete, .zagađenost zraka i promjenu nivoa mora

- Brzo uništavanje životne prirodne okoline postat će uzročnik velikih nenadoknadivih nedaća, .potpunog uništenja nastanjene planete, tj. životnog sistema prirode

- Neosnovano uništavanje materijalnih resursa i čovjekovog genija na putu rata i priprema .sredstava za rat

Politički i ekonomski sistemi koji razmišljaju samo o kratkoročnim interesima i ne uzimaju u obzir stvarni trošak proizvodnje proizvoda, umišljajući da su resursi planete neiscrpni, dozvoljavaju sebi da se na ovaj način upliću i zauzimaju prirodu. Situacija kojom je čovjek pogođen je nestanak ravnoteže između ljudske vrste i života drugih živih bića nastanjenih na planeti Zemlji. Nasuprot tome, upravo u ovo vrijeme kada se mi nalazimo na pragu uništenja ekosistema i snižavanju kvaliteta života čovjeka, znanje i nauka su u stanju da osiguraju ljudsko stvaralaštvo i, također, potrebnu tehnologiju za rješavanje ovog stanja i da povrate sklad između čovjeka i prirode. Jedina stvar čiji se nedostatak osjeća je postojanje društvene i političke volje

Korijeni problema

Izvor našeg sadašnjeg teškog stanja u osnovi je napredak nekih područja nauke koja su se, uglavnom, u potpunosti razvila na početku ovog stoljeća. Ovi napreci koji su u matematičkom obliku pokazani na staroj industrijskoj karti svijeta, čovjeku su poklonili moć dominacije nad prirodom koja je, do skora, čovjeku nudila ekspanzivan i naizgled beskrajan materijalni prosperitet. Zloupotrebljavajući ovu moć čovjek je htio da svoje vrijednosti upotrijebi u smjeru potpunog ostvarenja materijalnih mogućnosti postignutih u naučnom napretku. Na suprotnoj strani, vrijednosti koje se odnose na ljudske aspekte, koji su bili osnova ranijih kultura, su poništene. Oduzimanje značenja ljudskosti, što je odbacivanje i zanemarivanje ostalih aspekata čovjeka, upravo ide u pravcu naučnog pogleda koji postoji o svijetu i čovjeku. Sa ovog stanovišta, svijet se posmatra kao mašina, a čovjek samo kao njegov zupčanik.

Čovjekova samospoznaja je osnovni odlučujući faktor njegovih vrijednosti. Ova percepcija pojam “ega” određuje u procjeni ličnog interesa. Prema tome, ideološko siromaštvo zajedno sa čovjekovim pogledom na sebe kao zupčanika mašine, uzrokuje smanjenje vrijednosti. Unatoč tome, naučni napreci ovog vijeka pokazali su da se ovaj mašinski (mehanički) pogled na svijet ne može sačuvati samo u čisto naučnom području. Dakle, racionalni temelj u vezi sa mašinskom spoznajom čovjeka izgubio je svoju vrijednost.

Drugo gledište

U savremenim naukama, kruta i nefleksibilna industrijska slika svijeta svoje mjesto je prepustila pojmovima koji grade svijet formiran od trajnih stvaralačkih datosti koje nijedan mehanički zakon nije u stanju na silu zaustaviti. Čovjek (koji) se sam pojavio kao lice ovog stvaralačkog

motiva tako je u savršenom odnosu sa cijelim svijetom koji u ranijem industrijskom okviru nije mogao biti izražen. Kao rezultat, čovjekovo "ja" je otišlo iznad stanja bezvoljnog zupčanika koji je osuđen na kretanje pod komandom jedne ogromne mašine i pretvara se u slobodni stvaralački motiv koji se neposredno i temeljno povezuje sa svijetom u obliku jedne univerzalne .cjeline

Upravo na toj osnovi, vrijednost čovjeka u ovom novom naučnom pogledu proširuje se na vrijednosti koje su saglasne sa prihvaćenim vrijednostima u ranijim kulturama. Mi, u okviru zajedničkih ljudskih predodžbi koje su ostvarene u sjeni posljednjih naučnih i kulturnih napredaka, možemo zamisliti budućnost u kojoj će čovjek moći imati uzvišen život saglasan sa .svojom životnom okolinom

Ljudska vrsta ostvaruje maksimalne koristi od vanjskog svijeta i, također, u visokoj mjeri koristi kapacitet života u promjenjivom kulturno-društvenom okruženju. Progresivan pogled čovjeka u području nauke potvrđuje činjenicu da čovjek može ponovo da povrati svoju izgubljenu vjeru i duhovna iskustva. Sadašnja kriza koja je nastala kao rezultat okupacije planete od strane čovjeka, za pripremanje sutrašnjice, ima potrebu za novim stanovištima koja imaju korijene u .različitim kulturama

Razumijevanje beskrajnog povezanog svijeta, koji ponavlja ritam života, čovjeku će dati dozvolu da ponovo postane jedno sa prirodom, i u vremenu i prostoru razumije svoj odnos sa .cjelokupnim životom i materijalnim svijetom

Prepoznavanje da je ljudsko biće jedno lice konstruktivnog procesa koji oblikuje svijet, proširuje čovjekov pogled o sebi i daje mu moć da napusti sebičnost – koja je glavni uzrok nesklada između ljudi te između čovjeka i prirode. Razdvajanje i raščlanjivanje jedinstva između tijela, razuma i duha proističe iz velikog i pretjeranog insistiranja na jednom od ova tri elementa. Otklanjanje ove razdvojenosti čovjeku daje mogućnost da u sebi otkrije refleksiju svemirskog .sistema i njegov uzvišeni zakon jedinstvenosti

Ovakva stanovišta mijenjaju čovjekovu predstavu o prirodi i pozivaju ga na korjenitu promjenu modela razvoja koji se odnosi na sljedeće ciljeve: iskorjenjivanje nepismenosti, neznanja i nesreće, okončavanje trke u naoružanju, prezentovanje novih procesa učenja, sistema obrazovanja i načina mišljenja, provođenje odgovarajućih metoda raspodjele s ciljem osiguranja društvene jednakosti, novo koncipiranje života na temelju smanjenja otpada i manjeg uništavanja resursa, očuvanje raznovrsnosti živih vrsta, otklanjanje ekonomsko-

.društvenih razmirica i širenje kulturne dimenzije koja je iznad starih i istrošenih pojmova moći

Za dostizanje ovih ciljeva neophodno je korištenje nauke i tehnologije, ali ovo dvoje će biti uspješni u dostizanju gornjih ciljeva samo pod uvjetom da nauka i kultura, pružajući ruku jedna drugoj, pomognu u što boljem razumijevanju ovih ciljeva i koncipiranju jedinstvenog metoda za .prevazilaženje rascjepkanosti – koja je rezultirala uništenjem kulturnih odnosa

Ukoliko ne budemo mogli nauku i tehnologiju ponovo usmjeriti u pravcu osnovnih potreba, trenutni napredak u području informatike (akumuliranju znanja), biološke tehnologije (pravo korištenja formi života) i genetskog inženjeringa, rezultirat će pogubnim i nenadoknadivim .posljedicama za budućnost čovječanstva

Vremena je malo i svako kašnjenje i odugovlačenje u uspostavljanju kulturnog i ekonomskog .mira u svijetu čini neminovnim da platimo veću cijenu za opstanak

Naime, od izrazite važnosti je da multireligioznost svijeta prihvatimo kao jednu realnost. Također treba da prihvatimo jednu vrstu slobode izražavanja – koja omogućava religijama da, unatoč različitostima, sarađuju jedna sa drugom. To će nam pomoći da osiguramo uvjete opstanka čovječanstva i zajedničke vrijednosti odgovornosti čovjeka, prava čovjeka te ugled čovjeka. Ovo je zajedničko naslijeđe čovječanstva, koje izvire iz našeg razumijevanja izuzetnog .značaja postojanja čovjeka i novootkrivene probuđene svijesti svijeta

Analiza i kritika Deklaracije iz Vankuvera

!?Da li je čovjekov put u životu bio ograničen na obožavanje zlata, moći i zla

Ako sve mislioce svijeta – prošle i sadašnje, istočne i zapadne, bilo kojeg uvjerenja i škole – okupite na jednom mjestu i upitate ih: “Gospodo! Zar nije bilo nikakvog drugog puta za život čovjeka, osim prolaska ovim kamenitim putem trostrukog obožavanja, pa je njegova historija ovoliko natopljena krvlju i suzama i ispunjena prevarama, lažima i egocentrizmima?! Da li zaista za život čovjeka nije postojao drugi put osim ovog koji je rezultirao nestabilnošću naše planete i koji je ovu izuzetno lijepu Zemljinu loptu pretvorio u gorući motor?”, kakav će vam odgovor dati? Zar čovjek nije mogao da se sa pripadnicima svoje vrste iskreno i blago ponaša? Zar nije mogao za svoj život odrediti put prema kojem se bez rada i truda ne bi ostvarile nikakve privilegije? Da li čovjek zaista nije mogao da “sebi želi ono što želi drugima i da drugima ne želi

ono što ne želi sebi”?! Zar čovjek nije mogao da površinu Zemlje, koja je bila najljepše utočište za ljude, ne pretvori u skladište oružja?! Da li političari nisu mogli da, sa činjenicama, rukovode narodima svojih društava i da se ne ukaljaju nikakvim lažima, prevarama i lukavstvima? Ako čovječanstvo nije moglo da izabere nijedan od ovih puteva za svoj “razuman život” onda nije čudno ako svoje izuzetno lijepo utočište – koje se u prošlosti zvalo Zemlja, a danas se naziva arsenalom i poprištem borbe za opstanak – pretvore u gorući motor.

Kao što smo prethodno istakli, u ovoj Deklaraciji navedeno je sljedeće:

Vremena je malo, i svako kašnjenje i odugovlačenje u uspostavljanju kulturnog i ekonomskog mira u svijetu čini neminovnim da platimo veću cijenu za opstanak. Mi treba da multireligioznost svijeta prihvatimo kao jednu realnost; također treba da prihvatimo jednu vrstu slobode izražavanja – koja omogućava religijama da, unatoč različitostima, sarađuju jedna sa drugom. To će nam pomoći da osiguramo uvjete opstanka čovječanstva i zajedničke vrijednosti odgovornosti čovjeka, prava čovjeka i ugled čovjeka. Ovo je zajedničko naslijeđe čovječanstva koji izvire iz našeg razumijevanja izuzetnog značaja postojanja čovjeka i novootkrivene probuđene svijesti svijeta.

Trebamo obratiti pažnju na ovu ključnu činjenicu da se neželjeni i neugodni rezultati sebičnosti, profiterstva i egocentrizama nisu pojavili samo u našem vremenu nego je to drvo zla uvijek svoje otrovne plodove spuštalo na kušanje ljudima. U konačnici, u našem vremenu sebičnost, dominacija i egocentrizam dovest će do izuzetno velikih i nenadoknadivih posljedica, kao što je uništenje prirode života, dok bi u slučaju intenziviranja hegemonizma moglo doći do uništenja planete Zemlje.

Sjećam se da sam ovo pitanje razmatrao sa jednim osjećajnim čovjekom koji je život proveo ispravno u razmišljanju o odbrani razumnih sloboda i ljudskih prava. Pozivajući se na gubljenje ljudskog identiteta i njegovih uzvišenih vrijednosti na Zemlji, on je rekao: “Pusti neka Zemlja, koja je postala arsenal oružja i birtija uživanja i zadovoljstva besmisla i borbe protiv svih ljudskih uzvišenosti, što prije nestane.” Ovo je ista ona rečenica koju je na Einsteinove riječi: “Ako počne treći svjetski rat, moguće je da cijela Zemlja bude uništena.”, upućene jednoj velikoj ličnosti, ona odgovorila: “Zašto vi toliki značaj pridajete uništenju Zemlje?” Smisao Einsteinovih riječi je sljedeći: “Ja sam osjetio da ta ličnost ove riječi ne govori iz pesimizma i zbog svog antiljudskog stava, nego zbog toga što je život ljudi izgubio svoj temeljni identitet i što od uzvišenih ljudskih vrijednosti, osim imena, u njemu nije ostalo ništa.”[3]

Naime, u ovoj Deklaraciji se kaže: *"Vremena je malo"*, ali mi moramo biti svjesni činjenice kako je za spas prirodnog i duhovnog života ljudi uvijek bilo malo vremena a pošto se gubici zbog nepostojanja identiteta – čiji je direktni rezultat besmisao – čine izuzetno zabrinjavajućim, .uvijek u svakom dijelu historije princip "Vremena je malo" treba da prihvate svi ljudi

S obzirom na to da je uvijek bilo malo vremena za spašavanje ljudskog života u svim njegovim aspektima, moguće je da neki mislioci kažu: Zbog čega su se u našem vremenu ovako intenzivno sjetili ovog životnog principa?! Odgovor je sljedeći: Zbog toga što se u ovom vremenu problemi čovjeka i njegov nestanak sa lica Zemlje ne odnosi samo na nemoćne i ovaj put nemoćni i moćni, mali i veliki, onaj u palači i onaj u planini, zapovjednik i poslušnik – svi odreda – otići će pod zemlju. Prema tome, povici i jadikovke, seminari, simpoziji, kongresi, pisanja i ostala nastojanja – svi se pozivaju na ugroženost svih redova na poprištu borbe za .opstanak života, a ne samo slabih i nemoćnih

Među rečenicama Deklaracije koju analiziramo navodi se sljedeće: "Svako kašnjenje i odugovlačenje u uspostavljanju kulturnog i ekonomskog mira u svijetu čini neminovnim da platimo veću cijenu za opstanak". Dakle, potrebno je istaći sljedeće: Da se u prošlosti izvornom identitetu čovjeka i njegovim vrijednostima poklonila dovoljna pažnja, i da su povici i jadanja dobronamjernih, bogobojaznih i plemenitih mislilaca – koji su zaista bili privrženi čovjeku i čovječnosti, te gajili istinsku milost prema njemu – ulazili u uši egocentričnih moćnika i da su ovi, radi sprječavanja isplate visoke cijene zbog zanemarivanja izvornog identiteta i vrijednosti čovjeka, poduzeli ozbiljne korake, danas strah od plaćanja veće cijene za opstanak čovjeka ne bi stigao do ovog nivoa. Ipak, mi se nadamo da će ovaj put povici za opstanak čovječanstva i iniciranje ljudi za pokret u pravcu "razumnog života", i poštivanje njihovih prava i odgovornih sloboda, biti uvezani sa ozbiljnim odlukama i postupcima. Mada neki upućeni i svjesni ljudi smatraju da je to jedna isprazna nada koja je postojala i u prošlosti, te stoga ne možemo biti sigurni da će egocentrični moćnici i profiteri, obožavaoci moći, zbog ovih povika i jadikovki, odustati od svojih trajnih ciljeva ili napustiti svoju sekundarnu prirodu koja podrazumijeva: "Ja ."sam cilj, a drugi su sredstvo

U rečenicama koje razmatramo, također je navedeno: "Mi treba da multireligioznost svijeta prihvatimo kao jednu realnost; također treba da prihvatimo jednu vrstu slobode izražavanja – koja omogućava religijama da, unatoč različitostima, sarađuju jedna sa drugom." Ovaj prijedlog, koji je iznesen s ciljem stvaranja više razumijevanja među ljudima, veoma je dobar. Međutim, ako pretpostavimo da postojeće svjetske religije, pored zajedničkih karakteristika koje imaju,

imaju i međusobnih nerješivih antagonizama – i sigurno je tako – u tom slučaju šta treba činiti? Da li se može bez razloga i uz postojanje antagonizama među njima, dati prednost jednoj u odnosu na drugu ili se može reći: Sva pitanja koja su predmet antagonizma i tenzija među autoritetima religija, neka se ostave po strani i neka se djeluje i vjeruje samo prema njihovim zajedničkim karakteristikama? Svakako, pitanje je i kako doći do tih zajedničkih ?karakteristika

Ne znam da li će ova Deklaracija zaista ostaviti uticaja na ljudska društva – posebno kada su u pitanju društva koja raspolažu izuzetno velikom moći – ili ne, ali svi smo svjesni činjenice da, ukoliko ova Deklaracija ostavi uticaja, sigurno će ljudska historija ostvariti jednu veliku .promjenu

?Šta da se radi

Nakon proučavanja i razmatranja sadržaja Deklaracije simpozija u Vankuveru o opstanku čovječanstva u dvadeset i prvom stoljeću, i uzimajući u obzir veoma široki horizont nauka, duhovnosti i vrijednosti, sa jedne strane, i konstruktivnu ljudsku moć i volju, sa druge strane, stižemo do ovog zaključka: Jedan od osnovnih puteva za spas čovjeka čiji je opstanak, prema ovoj i drugim deklaracijama, zapao u opasnost, je to da poklanjanjem zajedničkih napora mislilaca iz domena nauke, filozofije i vrijednosti općenito (etika, estetika, religije i sve vrste duhovnosti) prezentujemo otkriće i ponovnu potvrdu sklada i povezanosti nauka sa .duhovnostima i vrijednostima i učinimo ih svima razumljivim i prihvatljivim

Također, nadamo se da će cijenjeni mislioci, nakon proučavanja i razmatranja ove knjige, na putu služenja u rješavanju osnovnih pitanja ljudskog života i odani velikom dugu koji imaju prema pripadnicima svoje vrste, pored iznošenja svojih stavova o tematici ove knjige, i nama iznijeti svoje mišljenje i uvjerenje, pritom iznoseći odgovarajuće argumente. Bilo bi dobro kada .bismo, uz Božiju milost i pomoć, napravili neke korake na polju životnih ljudskih pitanja

Naime, u uvodnom dijelu razmatranja Deklaracije simpozija u Vankuveru (Kanada) potrebno je istaći one rečenice iz Deklaracije koje otvoreno ukazuju na greške onih ličnosti koje su razdvojile nauke od duhovne kulture i ljudskih vrijednosti. Zatim ćemo navesti onaj dio rečenica koji jasno, kao put izlaska iz haotičnosti i stanja u kome je čovječanstvo došlo u opasnost :nestanka, predstavljaju usaglašavanje i povezivanje dvije spomenute kategorije

Onaj dio rečenica Deklaracije koje kao uzrok opasnosti uništenja čovjeka navode razdvajanje -

:duhovne kulture i ljudskih vrijednosti od nauka

Izvor našeg sadašnjeg teškog stanja u osnovi je napredak nekih područja nauke koje su se, uglavnom, u potpunosti razvile na početku ovog stoljeća. Ovi napreci koji su u matematičkoj formi pokazani na staroj industrijskoj karti svijeta, čovjeku su poklonili moć dominacije nad prirodom koja je, do skora, čovjeku nudila ekpanzivan i naizgled beskrajan materijalni prosperitet. Zloupotrebljavajući ovu moć, čovjek je htio da svoje vrijednosti upotrijebi u smjeru potpunog ostvarenja materijalnih mogućnosti postignutih u naučnom napretku. Na suprotnoj strani, vrijednosti koje se odnose na ljudske aspekte koji su bili osnova ranijih kultura su [poništene.[4

Iz navedene rečenice jasno uočavamo da su na početku ovog stoljeća, sa napretkom koji je ostvaren u naukama, napredna društva riješila da vrijednosti uzmu u službu na putu svojih .materijalnih mogućnosti i, kao rezultat toga, vrijednosti su pogažene

Negiranje značenja čovječnosti, što znači odbacivanje i zanemarivanje ostalih aspekata čovjeka, u potpunosti se slaže sa naučnim mišljenjem o svijetu i čovjeku. Sa ovog stanovišta, [svijet se posmatra kao mašina, a čovjek samo kao njegov zupčanik.[5

Ukoliko mi ne mognemo nauku i tehnologiju ponovo usmjeriti u pravcu osnovnih potreba, trenutni napredak u području informatike (akumuliranju znanja), biološke tehnologije (pravo korištenja formi života) i genetskog inženjeringa, rezultirat će pogubnim i nenadoknadivim [posljedicama za budućnost čovječanstva.[6

Čovjekova samospoznaja je osnovni odlučujući činilac njegovih vrijednosti. Ova percepcija pojam “ega” određuje u procjeni ličnog interesa. Prema tome, ideološko siromaštvo zajedno sa [čovjekovim pogledom na sebe kao zupčanika mašine, uzrokuje smanjenje vrijednosti.[7

Nema potrebe za objašnjenjem navedenih rečenica, koje potpuno jasno potvrđuju da je današnje opasno stanje čovjeka posljedica razdvajanja dvije kategorije: nauke i duhovne .kulture te ljudskih vrijednosti

Onaj dio rečenica Deklaracije koji kao put otklanjanja današnje ozbiljne opasnosti vidi – :isključivo u povezivanju nauka i vrijednosti

Upravo u ovo vrijeme kada se mi nalazimo na pragu uništenja ekosistema i snižavanja kvaliteta života čovjeka, znanje i nauka su u stanju da osiguraju ljudsko stvaralaštvo, kao i potrebnu

tehnologiju za rješavanje ovog stanja i da povrate sklad između čovjeka i prirode. Jedina stvar [čiji se nedostatak osjeća je postojanje društvene i političke volje.[8

Pored toga, naučni napreci ovog vijeka pokazali su da se ovaj mehanički pogled na svijet ne može ograničiti isključivo na područje nauke. Prema tome, racionalni temelj u vezi sa [mehaničkim pogledom na čovjeka izgubio je svoju vrijednost.[9

U savremenim naukama, kruta i nefleksibilna industrijska slika svijeta svoje mjesto je prepustila pojmovima koji grade svijet formiran od trajnih stvaralačkih datosti, koje nijedan mehanički zakon nije u stanju na silu zaustaviti. Upravo na toj osnovi, vrijednost čovjeka u ovom novom naučnom pogledu proširuje se na vrijednosti koje su saglasne sa prihvaćenim vrijednostima u [ranijim kulturama.[10

Ljudska vrsta ostvaruje maksimalnu korist od vanjskog svijeta i, također, u znatnoj mjeri koristi kapacitet života u promjenjivom kulturno-društvenom okruženju. Progresivan pogled čovjeka u području nauke potvrđuje činjenicu da čovjek može ponovo vratiti svoju izgubljenu vjeru i [duhovna iskustva.[11

Sadašnja kriza koja je nastala kao rezultat okupacije planete od strane čovjeka, za pripremanje sutra i drugih sutra, ima potrebu za novim stanovištima koja imaju korijene u različitim [kulturama.[12

U ovoj Deklaraciji iznesena je i jedna druga tema i veoma je korisno da se na nju obrati izrazita pažnja. U pitanju je sljedeća tema: "Razumijevanje beskrajnog povezanog svijeta koji ponavlja ritam života čovjeku će dati dozvolu da ponovo postane jedno sa prirodom i u vremenu i [prostoru razumije svoj odnos sa cjelokupnim životom i materijalnim svijetom."[13

U nastavku ćemo se baviti analizom vrijednosnih tema i sudova koji su prezentirani kao motivi :uspostave i koncipiranja ljudskih prava

.1 [Univerzalno poštivanje[14

U uvodu Deklaracije o univerzalnim ljudskim pravima na sljedeći način je ukazano na pojam :univerzalno poštivanje

Budući da su se države članice obavezale da, u saradnji s Ujedinjenim nacijama, postignu ...unapređenje općeg poštivanja čovjekovih prava i osnovnih sloboda i njihovo održavanje

Jasno je da zahtjev za univerzalnim poštovanjem neke stvari, bez objašnjenja stvarnog uzroka te stvari, ne može preći okvire jednog emotivnog zahtjeva. Prema tome, neophodno je da se, na svaki mogući način, ljudima na Zemlji u potpunosti objasni filozofija nužnosti ovog univerzalnog poštivanja. Apstraktna tvrdnja je od ljudi svijeta tražiti poštivanje univerzalnih prava sve dok oni stvarno ne shvate njihovu filozofiju i cilj. Naime, poštivanje je jedna od onih vrsta psihičkih pojava koje su vrijednosno bremenite i ukoliko Ujedinjene nacije ne budu u stanju vrijednosti spasiti iz kandži profesionalnih kvazinaučnika i obožavalaca nauke, ni u kom slučaju ne može, uz zahtjeve i molbe, očekivati ovo poštivanje od naroda koji žive sa različitim ideologijama i raznovrsnim kulturama. Stiče se utisak da je Deklaracija iz Vankuvera – koju smo naveli na prethodnim stranicama – u potpunosti obratila pažnju na ovu činjenicu: Potrebno je na svaki mogući način uzvišene ljudske vrijednosti uvesti u područje nauke i u potpunosti prihvatiti njihovu naučnu vrijednost. Očito je da se bez ovog osnovnog postupka ništa neće postići zahtjevima, molbama i političkim prinudama, kao što ni do sada nije .postignuto

Dobro zajedničko razumijevanje .2

:U 7. paragrafu u uvodu ovako se navodi

Budući da je zajedničko razumijevanje tih prava i sloboda od najveće važnosti za puno ...ostvarenje te obaveze

Ova rečenica je potpuno ispravna i logična. Znači, za potpunu implementaciju materije ljudskih prava sa stanovišta Zapada, nužno je dobro zajedničko razumijevanje na visokom stepenu. Ali ono što je problematično i što ovo dobro razumijevanje postavlja na veoma veliku udaljenost od svijesti ljudi na Zemlji – posebno nemoćnih i slabih društava – tiče se sljedećeg pitanja: Kako će društva, koja su uvijek tokom historije posmatrala vođe moćnih društava kao pokrovitelje "nastojanja za njihov opstanak pa čak i po cijenu uništenja slabih", imati dobro zajedničko razumijevanje sa onim natjecateljima na poprištu borbe za opstanak, kojoj su prema ?"novoj terminologiji dali lažni naučni lik pod floskulom "prirodni odabir

Ukratko, za prezentovanje dobrog zajedničkog razumijevanja potrebno je, na svaki mogući .način, poduzeti iskrene korake i ozbiljno se uzdržati od isprazne emotivne propagande

Barbarski postupci .3

:Ove dvije riječi navedene su u drugom paragrafu uvoda

Pošto je nepoštovanje i preziranje ljudskih prava vodilo barbarskim postupcima, koji su vrijeđali savjest čovječanstva, i pošto je stvaranje svijeta u kojem će ljudska bića uživati slobodu govora ...i ubjeđenja i biti slobodna od straha i nestašice proglašeno kao najviša težnja svakog čovjeka

Da li su mislioci humanističkih nauka – posebno današnji mislioci i pravni i politički lideri – stigli do one logike da "dominaciju jakog nad slabim" smatraju jednim barbarskim postupkom, ili još uvijek smatraju dozvoljenim da se moćni mogu osloniti na rušilačku tezu koja može biti osa svake vrste zločina – znači "naš interes tako iziskuje"?! Jasnije rečeno, da li su ovi mislioci mogli teoretičarima političkih nauka, političarima i pravnicima povezanim sa različitim političkim sistemima dokazati da su djela koja su egocentrični moćnici učinili bila barbarska? Tokovi političkih aktivnosti, velika ljudska upravljanja i djelovanja stvarnih upravitelja društava pokazuju da mislioci i predvodnici prirodnog života ljudi u društvenom i političkom domenu, još uvijek nisu uspjeli da naprave ovaj osnovni veliki korak i da dokažu da su džingis-kani, neroni, atile, napoleoni i hitleri vršili barbarska djela. Jer kada god im se neki čovjek uvjeren u uzvišene vrijednosti života – koji kroz naočale spiritualizma gleda na čovjeka – obrati jezikom protesta i :kritike, i kaže

Kakva ovo galama je, pijanstvo i nesuglasje

Nit su svi saputnici, nit u jednoj karavani, nit zajedno rođeni

Oni su se, sa nekoliko naizgled naučnih i filozofskih termina koji kažu "Vi ne treba da sprječavate prirodni tok dominacije moći", sručili na takve antropologe filantrope, i optužujući ih za neznanje o općem toku historije, zabranili su im iznošenje njihovih ljudskih stavova! Da li je sada svima postalo jasno u rukama kojih osoba se nalazila istinska nauka? Oni su bili upravo one osobe koje su vikale: "O mislioci! Pazite da principe ljudskih vrijednosti ne izostavite iz ".šeme naučnih sudova

Da bi čovječanstvo opstalo, mi danas treba da napustimo ovu rušilačku rečenicu koja glasi: "Sve što ja želim dio je mog interesa i ja mogu ostvariti sve što sam definisao kao svoj interes", i umjesto nje potrebno je braniti sljedeću izjavu: "Ono što je moje pravo mogu ostvariti bez i najmanjeg nedostatka a država i zajednica, također, treba da brane ovo moje pravo". Ako se sud koji smo spomenuli ne zamijeni sa drugim sudom, iako je moguće da se na nekoliko dana .spriječi eksplozija Zemlje, na kraju Zemlja na kojoj živimo za nas neće biti utočište za život

S obzirom na izrečeno, prodavanje oružja društava, koja nisu direktno u ratu i ubijanju, ali su naoružala društva koja ratuju i podstiču ih na međusobno ubijanje, možemo potpuno jasno

nazvati “barbarskim postupcima”. Znači, ako pretpostavimo da jedna zemlja ne ispaljuje čak niti jedan metak na neku ljudsku osobu, ali koliko god može, oslanjajući se na rečenicu: “Moj interes tako iziskuje”, naoružava druga društva koja su se spremila da napadnu jedno drugo i imaju motiv za borbu i ubijanje, sigurno je da takva zemlja vrši najsramnija barbarska djela.

4. [Pobuna[15]

U drugom paragrafu uvoda čitamo:

Pošto je nepoštovanje i preziranje ljudskih prava vodilo barbarskim postupcima, koji su vrijeđali savjest čovječanstva...

Pojam “pobuna” u osnovi ima značenje “revolta”, što je iz kategorija nepristojnosti i oprečno je pravilima ljudskih zakona. Prema tome, korištenje ovog izraza u ovom slučaju ne čini se odgovarajućim, jer otpor ljudi različitih društava svijeta naspram povrede neospornih prava koja smatraju svojim, ne treba da se tumači kao “pobuna”. Najbolja konstrukcija u ovom slučaju je“otpor s ciljem ostvarenja prava”, čiji je jedan od sigurnih rezultata – u slučaju zanemarivanja prava – sukob i ustrajnost kako bi se, na svaki mogući način, spasio svoj život iz ruku silnika.

5. [Težnja[16]

U posljednjim rečenicama uvoda Deklaracije o ljudskim pravima, koje su napisane kao motivi koncipiranja ovih prava u dijelu vezanom za zaključak sedam motiva, navedeno je:

Univerzalnu deklaraciju o ljudskim pravima kao zajednički standard koji treba da postignu svi narodi i sve nacije da bi svaki pojedinac i svaki organ društva, imajući ovu Deklaraciju stalno na umu, težio da učenjem i vaspitavanjem doprinese poštovanju ovih prava i sloboda i da postupnim unutrašnjim i međunarodnim mjerama obezbijedi njihovo opće i stvarno priznanje i poštovanje kako među narodima samih država članica, tako i među narodima onih teritorija koje su pod njihovom upravom...

Kao što smo zapazili kod nekih ranijih pojmova, ova vrsta termina ima moralno i vrijednosno značenje. Ako za činjenje prihvatljivim neke pravne materije za narode društava koji sve te materije ili neke od njih ne prihvataju, ove moralne i vrijednosne pojmove stavimo na korištenje, moguće je da nas ti narodi osude sljedećim riječima: “Ove etike predlažite za sebe, jer za nas ne postoje nikakvi činioci i razlozi koji nas obavezuju da poštujemo materiju koju predlažete.”

6. Puni razvitak

:U dvadeset i šestom članu, stav dva, navedeno je sljedeće

;Obrazovanje treba da bude usmjereno na puni razvitak ljudske ličnosti

:U dvadeset i devetom članu piše

Svako ima obaveze prema zajednici u kojoj je jedino moguć slobodan i pun razvitak njegove .ličnosti

Iz ova dva člana proizilazi da je Univerzalna deklaracija posvetila ozbiljnu pažnju ljudskom razvitku i njegovom slobodnom usavršavanju. S obzirom na to da se u vezi sa ovim pitanjem slažu sve istinske religije, istinske humanističke škole, etičari, i općenito svi ljudi koji poznaju čovjeka, o ovoj temi nećemo podrobnije raspravljati. Ono što ima izuzetan značaj je tumačenje pojmova“razvoja i potpunosti” i “slobode”, kojima se nažalost ne poklanja potrebna pažnja. Kao što smo do sada nekoliko puta istakli, teoretičari ljudskih prava i njihove filozofije treba da pridaju krajnji značaj u tumačenju, definisanju i objašnjenju ove dvije uzvišene istine (razvoj i potpunost i sloboda). Dakle, to će ljudska prava potpuno sačuvati od nejasnoća i ograničenosti u otklanjanju međusobnih neugodnosti među ljudima. U svakom slučaju pod razvitkom i :potpunošću mogu se podrazumijevati jedno od dva ili oba značenja koja navodimo u nastavku

Pod razvojem i potpunošću jednog čovjeka podrazumijeva se njegova moć da dostigne do .1 svih ciljeva do kojih mu je dostizanje moguće. Naravno, potpunost i razvoj u smislu da čistu moć za dostizanje do svakog željenog cilja smatra svojim stožerom, bez obzira da li taj cilj ima ljudsku vrijednost ili ne, podrazumijeva upravo onu metodu Džingis-kana, Timurlenka i Atile, koju su uvijek koristili protiv istinskog razvitka i usavršavanja ljudi a protiv čovjeka i ljudskosti. Dakle, ako značenje moći i cilja u ovoj definiciji bude u području vrijednosti – znači da se pod moći podrazumijeva duhovna vlast nad sobom, a pod ciljem se misli na uzvišene ljudske ciljeve koji od čovjeka zahtijevaju plemeniti ljudski moral – onda je spomenuta definicija razvitka i .potpunosti prihvatljiva

Pod razvitkom i potpunošću se podrazumijeva “što veći žar i primanje uticaja čovjeka iz .2 radionice bitka povezane sa Bogom, koji svojim robovima poklanja razvitak i potpunost.” Jasno je da tok primanja što većeg žara i primanje uticaja čovjeka iz radionice egzistencije povezane sa Stvoriteljem bitka neće biti moguć bez težnji Bogu, čišćenja nutrine i usklađivanja govora, djelovanja i vjerovanja sa onim što je Uzvišeni Bog preko poslanika, zdravog razuma i čiste svijesti ponudio ljudima. Ali ono što do sada pokazuje historija čovjeka i čega smo i sada svjedoci je tok borbe za opstanak, prioritet interesa i hedonizam koji nisu dozvolili i ne

dozvoljavaju da ljudi dosegnu do navedena dva značenja. Zbog toga potpuno jasno i ozbiljno predlažemo da što prije zapadni autoriteti u domenu ljudskih prava i drugi istraživači, bez uticaja od strane neosnovanih fantazija koje danas o "razvitku i potpunosti" i "slobodi" čovjeka iznose neki profesionalni službenici humanističkih nauka, dobro promisle, a zatim da zvanično iznesu pozitivne rezultate svojih mišljenja u univerzitetskim centrima i drugim naučnim i istraživačkim centrima. Naime, prvi važniji posao koji bi se trebao obaviti tiče se činjenice da teoretičari ljudskih prava moraju pokloniti značajnu pažnju temama "razvitka i potpunosti" i :"slobode", pritom se posebno osvrćući na prvi član ljudskih prava

Sva ljudska bića rađaju se slobodna i u pogledu prava i dostojanstva jednaka su te niko nema prednost u odnosu na drugoga osim sa onim vrlinama koje čovjek dostigne kao rezultat .traganja za razvitkom i savršenstvom

Jedino sa privilegovanjem ljudi, koji imaju vrline zrelosti i potpunosti, u odnosu na ljude koji u svom životu ne poznaju ništa drugo osim jedenja, spavanja, bijesa i strasti, moguće je čovjeka spasiti od sramotnog srozavanja do granice nesvjesnog zupčanika mašine i nakon toga .moguće je predvidjeti mogućnost opstanka za planetu Zemlju

Zadovoljenje pravičnih zahtjeva morala .7

:U drugom stavu člana 29, navedeno je sljedeće

U vršenju svojih prava i sloboda svako treba da bude podvrgnut samo onim ograničenjima koja su određena zakonom isključivo u cilju osiguranja dužnog priznanja i poštivanja prava i sloboda drugih i u cilju zadovoljenja pravičnih zahtjeva morala, javnog poretka i općeg blagostanja u .demokratskom društvu

Da nema riječi: "U uvjetima jednog demokratskog društva", bilo bi ispravno tumačiti "ispravne etičke zahtjeve" upravo kao onaj uzvišeni ljudski moral – o kome smo govorili u objašnjenjima pod brojem 21 (puni razvitak). Međutim, navedena sintagma (u demokratskom društvu) pojam "moral" čini nejasnim, jer na neki način, uzvišeni ljudski moral je, u demokratskom društvu u kome je zadovoljenje bilo kakvih želja i prohtjeva uvjetovano samo nestvaranjem smetnje za druge, nejasan, jer su mnoga iskustva veoma dobro potvrdila da su demokratski sistemi koji su do sada praktično rasprostranjeni u ljudskim društvima – posebno na Zapadu – srozali uzvišeni ljudski moral do granice nestanka, a svako djelo koje se na Zapadu vrši na osnovi zakonodavstva i nestvaranja smetnje drugima sliči ravnomjernom kretanju zupčanika jedne .mašine

---

Prema riječima Mevlane: Zmijolovac neki aždahu je donio/On čudesnu zvijer rijetku je [1] uhvatio. (Navedeno prema prijevodu Mesnevije na bosanski jezik prevodioca Velida (.Imamovića. (op. pr

Moralni tabu podrazumijeva postupke koji se, bez prihvatljivog uzroka i razloga, prošire [2] među nekim narodom a nekad je čak i protiv razuma i svjedočanstava. U narednim raspravama .dat ćemo sažeto objašnjenje ove teme

.Philipp Frank, Einsteinov život, prijevod na perzijski: Hasan Safari, str. 541. i 543 [3]

.Deklaracija, 4 [4]

.Isto [5]

.Isto [6]

.Isto [7]

.Deklaracija, 3 [8]

.Deklaracija, 2 [9]

.Deklaracija, 4. i 5 [10]

.Deklaracija, 4 [11]

.Deklaracija, 5 [12]

Isto. Za više informacija o kritici i analizi ove Deklaracije vidjeti u: Saopštenja razuma, [13] .Institut za pripremu i štampanje djela profesora Muhameda Takija Džaferija, 2001

.Uvod, paragraf 6 [14]

Autor je ovdje za riječ outraged koja se nalazi u tekstu Deklaracije na engleskom jeziku [15] (Uvod, drugi paragraf), a što znači uvreda, sramota, sramotno postupiti, vrijeđati, kršiti zakon, skrnaviti upotrijebio perzijsku riječ (‘isjan – revolt, nepokoravanje, neposlušnost, ustanak,

(.pobuna, buna). (op. pr

.Uvod, osmi paragraf [16]